2023 - 2030

CIRCULAIRE UITVOERINGSSTRATEGIE OOSTSTELLINGWERF

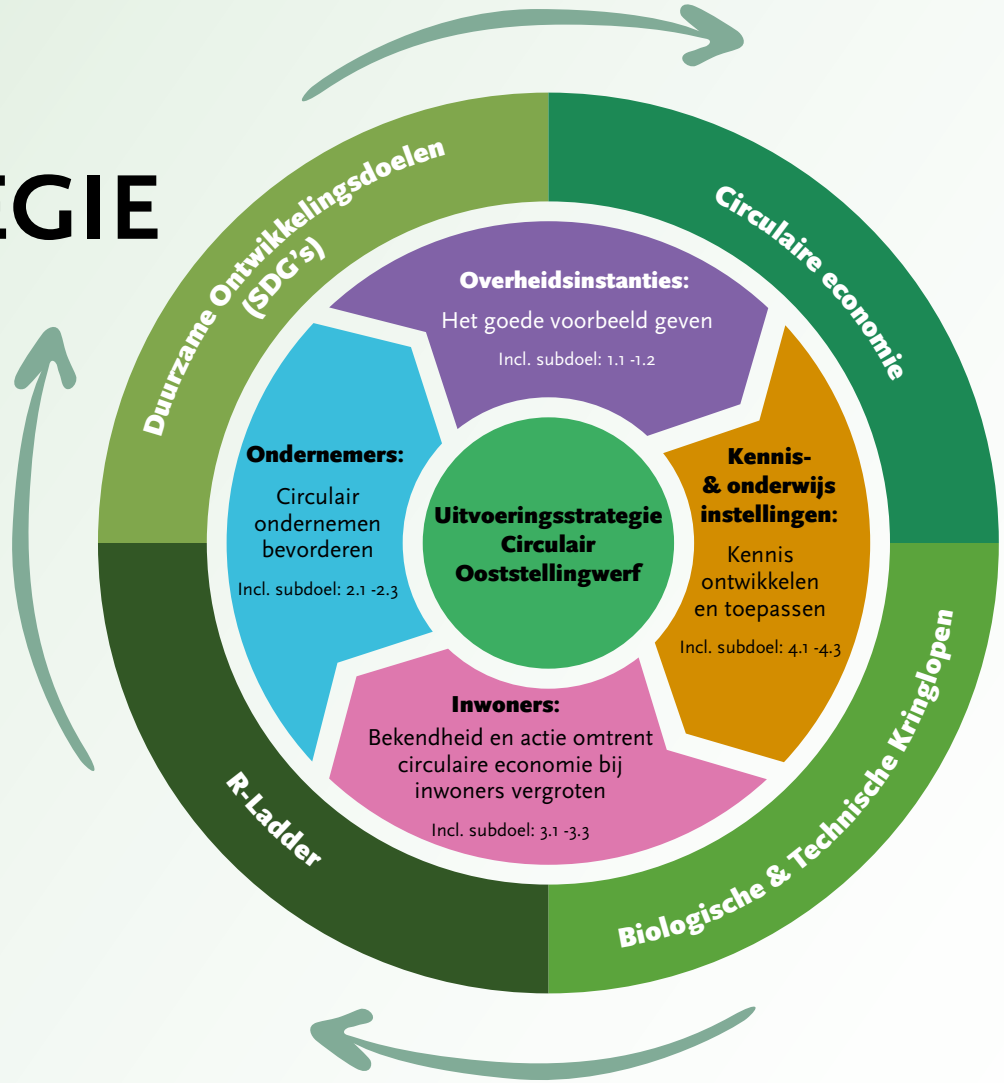

GEMEENTE OOSTSTELLINGWERF
MAART 2023

gemeente ooststellingwerf

Inhoud

Model Circulair Ooststellingwerf . . . 5
Het Model . . . 6
Duurzame Ontwikkelingsdoelen . . . 7
Circulaire Economie . . . 8
Biologische en technische kringlopen . . . 9
R-ladder . . . 10
Internationale Beleidskaders . . . 12
Nationale Beleidskaders . . . 13
Provinciale Beleidskaders . . . 14
Programma Duurzaam Ooststellingwerf . . . 15
Overheidsinstanties (gemeente) . . . 16
Ondernemers . . . 17
Inwoners . . . 18
Kennis- en onderwijsinstellingen . . . 19
Uitvoeringsthema 1: Het goede voorbeeld geven . . . 20
Uitvoeringsthema 2: Circulair ondernemen bevorderen . . . 22
Uitvoeringsthema 3: Bekendheid en actie omtrent circulaire economie bij inwoners vergroten . . . 24
Uitvoeringsthema 4: Kennis ontwikkelen en toepassen . . . 27
Monitoring en evaluatie . . . 29
Bijlage A – Gesprekken . . . 31
Bijlage B - Begrippenlijst . . . 32

Circulair Ooststellingwerf

In de huidige economie halen we materialen van de aarde, maken we er producten van en gooien we ze uiteindelijk weg als afval. Dit proces is lineair. In een **circulaire economie** daarentegen worden grondstoffen, materialen en producten zo lang mogelijk gebruikt en bestaat afval dus niet. De circulaire economie helpt daardoor onder andere om klimaatverandering en biodiversiteitsverlies tegen te gaan en om in belangrijke maatschappelijke behoeften te voorzien[1]. Daarnaast draagt de circulaire economie bij aan een verbeterde leveringszekerheid van grondstoffen, een betere concurrentiepositie en kan het bijdragen aan innovatie, groei en banen[2].

De gemeente Ooststellingwerf erkent het belang van circulaire economie en daarom is het een van de drie thema's uit het **Programma Duurzaam Ooststellingwerf**. Deze uitvoeringsstrategie is een uitwerking van dit specifieke thema, waarin is omschreven hoe een circulaire economie in de gemeente Ooststellingwerf wordt bevorderd. Voor het schrijven van deze uitvoeringsstrategie heeft de gemeente gesproken met verschillende ondernemers, organisaties en kennisinstellingen over dit onderwerp (zie **bijlage A – Gesprekken**). De opbrengst van deze gesprekken zijn net als de **evaluatie van het Programma Biobased Economy 2016 – 2020** meegenomen in het maken van deze uitvoeringsstrategie en het formuleren van de doelstellingen.

Het centrale thema in de uitvoeringsstrategie is de 'circulaire economie'. Om de transitie van een lineaire naar een circulaire economie te maken, moeten **kringlopen** worden gesloten. Daar draagt de gemeente Ooststellingwerf graag aan bij. Het hoofddoel van deze uitvoeringsstrategie is daarom:

De gemeente Ooststellingwerf sluit voor 2030 zoveel mogelijk biologische en technische kringlopen. Dit doet de gemeente in samenwerking met lokale ondernemers, inwoners, overheidsinstanties en kennis- en onderwijsinstellingen.

De gemeente werkt aan dit doel door:
1. Het goede voorbeeld te geven
2. Circulair ondernemen te bevorderen
3. Bekendheid en actie omtrent circulaire economie bij inwoners te vergroten
4. Kennis te ontwikkelen en toe te passen

1 https://ellenmacarthurfoundation.org/topics/circular-economy-introduction/overview
2 https://www.europa-nu.nl/id/vknegugz7hwu/nieuws/circulaire_economie_definitie_belang_en?ctx=vg9pjk198axu&s0e=vhdubxdwqrzw#:~:text=De%20weg%20naar%20een%20meer,580.000%20banen%20in%20de%20EU)

Model Circulair Ooststellingwerf

In deze uitvoeringsstrategie worden de concrete stappen en acties omschreven die bijdragen aan een circulair Ooststellingwerf. Deze stappen en acties zijn vertaald naar een visueel model (zie figuur 1). Dit model wordt als leidraad gebruikt in deze uitvoeringsstrategie. Het model bestaat uit verschillende onderdelen. Op elk onderdeel kan worden geklikt, waarna een nadere toelichting van dat onderdeel verschijnt. In dit model zijn de volgende zaken te vinden:

Circulair Ooststellingwerf
Het onderdeel circulair Ooststellingwerf verwijst naar de aanleiding en urgentie van deze uitvoeringsstrategie. Naast de overkoepelende titel **Circulair Ooststellingwerf** wordt ook de beleidsachtergrond weergegeven door middel van de kopjes:

- Internationaal, Nationaal, Regionaal en Lokaal Beleid: vanwege de urgentie om efficiënter met materialen om te gaan, is er door diverse overheden beleid ontwikkeld. Dit onderdeel verwijst naar de totstandkoming van circulair beleid en de actuele ontwikkelingen op het gebied van **internationaal**, **nationaal** en **provinciaal** beleid.
- Programma Duurzaam Ooststellingwerf: om de achtergrond van de interne beleidsontwikkeling toe te lichten, verwijst dit onderdeeldeel naar de directe aanleiding tot dit rapport: het **Programma Duurzaam Ooststellingwerf**.

Circulaire economie begrippen
In de groene cirkel van het model staan de belangrijkste begrippen op het gebied van circulaire economie. Het geeft een uitleg over wat een circulaire economie precies is en hoe dit samenhangt met andere onderwerpen, zoals economische groei, sociale impact en duurzaamheid. De verschillende termen die uitgelegd worden, zijn: **Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's)**, **Circulaire Economie**, **Biologische en Technische kringlopen**, en de **R-ladder**.

De Quadruple helix
Bij de ontwikkeling van een lokale, circulaire economie zijn de volgende vier stakeholders voornamelijk van belang: ondernemers, inwoners, overheidsinstanties, en kennis- en onderwijsinstellingen. Deze partijen samen worden ook wel de 'quadruple helix' genoemd. Deze stakeholders hebben allemaal een rol in het creëren van een circulaire economie. Een intensieve samenwerking tussen deze partijen is nodig om innovaties en nieuwe ontwikkelingen te laten slagen. In het model worden deze stakeholders daarom ook specifiek benoemd door middel van een dikgedrukt kopje boven de doelstellingen. In deze uitvoeringsstrategie worden bij de onderdelen **ondernemers**, **inwoners**, **overheidsinstanties** en **kennis- en onderwijsinstellingen** uitgelegd welke belangen, rollen en verantwoordelijkheden deze stakeholders hebben in de transitie naar een circulaire economie.

Circulaire Doelstellingen
Onder de stakeholders staat per stakeholder een hoofdthema geformuleerd. Per hoofdthema zijn verschillende doelen ontwikkeld, waarbij is aangegeven welke plannen wanneer worden uitgevoerd.

Circulair Ooststellingwerf

Internationaal, Nationaal & Provinciaal Beleid

Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 - 2025

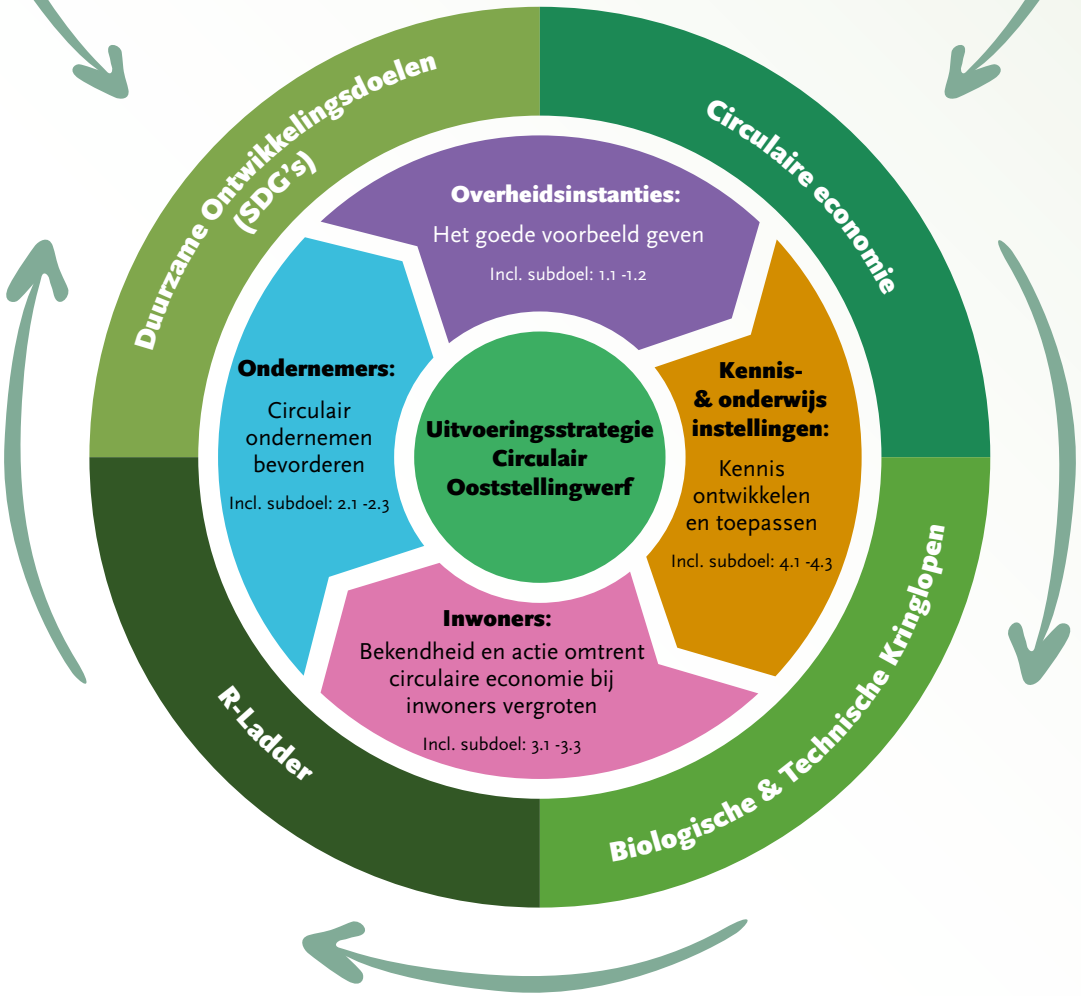

Figuur 1 - Model Circulair Ooststellingwerf

Figuur 2 - De zeventien ’Sustainable Development Goals (SDG’s)

Figuur 2 - De zeventien ’Sustainable Development Goals (SDG’s)

Circulaire Economie

Onze huidige economie is lineair. In een lineaire economie worden grondstoffen van en uit de aarde gehaald en daarvan worden producten gemaakt. De producten worden vervolgens voor een bepaalde tijd gebruikt en daarna worden ze weggegooid als afval. Dit systeem leidt tot schaarste en een hoge CO2-uitstoot, met de opwarming van de aarde als gevolg.

Een alternatief op de lineaire economie is de circulaire economie, waarin grondstoffen zoveel mogelijk worden teruggebracht in de economie. In een circulaire economie worden bestaande materialen en producten namelijk continu teruggebracht in de kringloop. Dit kan bijvoorbeeld door te hergebruiken, repareren en op te knappen (**R-ladder**). Daarnaast worden producten op zo'n manier ontworpen dat ze aan het einde van hun levensduur opnieuw als grondstoffen kunnen worden ingezet. Op die manier wordt de levenscyclus van een product uitgebreid en grondstofverspilling teruggebracht.

In een circulaire economie worden grondstoffen, materialen en producten dus zo lang mogelijk en hoogwaardig benut. Dat betekent dat in een volledig circulaire economie, afval niet meer bestaat en de **biologische en technische kringlopen** gesloten zijn. Dit heeft als voordeel dat grondstoffen voorradig blijven en CO_2-uitstoot wordt teruggedrongen.

Biologische en technische kringlopen

De Ellen MacArthur Foundation houdt zich constant bezig met het ontwikkelen en promoten van ideeën gerelateerd aan de circulaire economie. De stichting heeft de circulaire economie gevisualiseerd in een zogeheten vlinderdiagram, zoals weergeven in figuur 3. Dit diagram illustreert de circulaire economie en daarmee de continue stroom van materialen. Er zijn twee kringlopen: de biologische kringloop (links, in groen) en de technische kringloop (rechts, in blauw)[4].

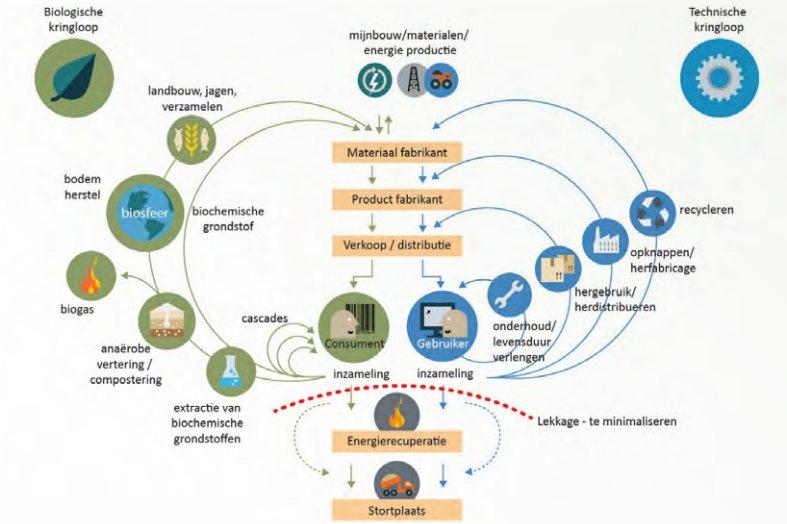

Figuur 3 – Vlinderdiagram (gebaseerd op het Vlinderdiagram van de Ellen MacArthur Foundation en OverCirculair[5])

Biologische kringloop

De biologische kringloop is voor natuurlijke materialen die biologisch worden afgebroken en daarmee veilig kunnen terugkeren naar de aarde. Het gaat hier vooral om producten die geconsumeerd worden, zoals voedsel. De biologische kringloop beschrijft de processen die voedingsstoffen terugbrengen naar de bodem en helpen de natuur te regenereren. Regeneratie is de kern van de biologische kringloop. Dit houdt in dat mensen niet alleen focussen op minder schade toebrengen aan het milieu, maar ook op hoe we de aarde kunnen verbeteren[6].

Technische kringloop

De technische kringloop is voor producten die worden gebruikt in plaats van geconsumeerd. De technische kringloop richt zich voornamelijk op het zo lang mogelijk in gebruik houden van deze producten, zodat deze niet verspild worden. Het vlinderdiagram laat meerdere manieren zien voor het hoogwaardig in gebruik houden van producten: onderhouden, hergebruiken, herdistribueren, herstellen, componenten hergebruiken of recyclen. Hoe kleiner de lus, hoe meer waarde het product behoudt en hoe efficiënter het proces. De binnenste lussen krijgen daarom prioriteit boven de buitenste lussen[7]. De **R-ladder** gaat hier uitgebreider op in.

4 https://ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy-diagram
5 https://aboutcircular.nl/2019/11/21/het-vlindermodel/
6 https://ellenmacarthurfoundation.org/articles/the-biological-cycle-of-the-butterfly-diagram
7 https://ellenmacarthurfoundation.org/articles/the-technical-cycle-of-the-butterfly-diagram

R-ladder

De R-ladder (zie figuur 4) is een ladder die bestaat uit tien treden die in het Engels allemaal met een ‘R’ beginnen. De tien treden bieden samen een hiërarchische volgorde van circulaire strategieën: R0 is het meest circulair en R9 het minst. De verschillende **quadruple helix** partijen (ondernemers, inwoners, overheidsinstanties, en kennis- en onderwijsinstellingen) moeten door middel van de doelstellingen in deze uitvoeringstraditie worden gestimuleerd om circulaire strategieën toe te passen die zo hoog mogelijk op de R-ladder staan. Hieronder worden de tien strategieën toegelicht.

R0: Refuse → Afwijzen
Bij *refuse* wordt voorkomen of geweigerd dat grondstoffen en producten worden gebruikt. In deze strategie wordt daarom gefocust op het overbodig maken van producten. Met andere woorden: er worden geen producten meer aangeschaft die eigenlijk onnodig of overbodig zijn. Dit kan ‘consuminderen’ worden genoemd.
Bijvoorbeeld: in plaats van het bezitten van een auto en daarmee reizen, kan gekozen worden om te reizen met het openbaar vervoer.

R1: Rethink → Heroverwegen
Bij *rethink* wordt gefocust op omdenken: zijn er (meer) circulaire alternatieven? Omdenken is van belang in zowel het gebruik als het ontwerp van het product. Productgebruik kan worden geïntensiveerd door bijvoorbeeld producten te delen, maar het product kan ook ontworpen worden voor een langere levensduur of voor multifunctioneel gebruik.
Bijvoorbeeld: het gebruik van deelmobiliteit (het delen van auto’s en fietsen).

R2: Reduce → Verminderen
Bij *reduce* wordt gefocust op het verminderen van het grondstofgebruik. Het ‘niet’ gebruiken van grondstoffen en producten is namelijk het meest efficiënt. Daarnaast wordt gefocust op effectiever gebruik van grondstoffen door minder grondstoffen te verbruiken tijdens de productie en het gebruik van een product. Om deze reden is het tevens van belang om te richten op een productontwerp dat efficiënt gebruik maakt van grondstoffen.
Bijvoorbeeld: een auto produceren met minder materiaal of een auto die zuiniger rijdt.

R3: Reuse → Hergebruiken
Bij *reuse* worden producten opnieuw gebruikt en ingezet voor dezelfde functie. Producten die niet meer gebruikt worden, kunnen zonder bewerking doorgegeven of verkocht worden aan een nieuwe eigenaar. Een manier om meer hergebruik te stimuleren is door producten aan te bieden op een weggeefhoek of marktplaats om ze een tweede leven te geven bij een nieuwe eigenaar.
Bijvoorbeeld: een tweedehands auto aanschaffen.

R4: Repair → Repareren

Bij *repair* worden defecte producten of kapotte onderdelen gerepareerd, zodat men de producten kan blijven gebruiken voor het oorspronkelijke doel. Net als bij reuse gaat een product hierdoor langer mee. Een manier om dit te stimuleren is door middel van een zogenoemd ''repair cafe'' waar mensen hun kapotte spullen naar toe kunnen brengen om gemaakt te laten worden.
Bijvoorbeeld: een onderdeel van de auto repareren in plaats van vervangen.

R5: Refurbish → Opknappen

Bij *refurbish* worden bestaande product opgeknapt of gemoderniseerd. In deze strategie wordt een oud product weer tot een nieuw en daarmee hoogwaardiger product gemaakt.
Bijvoorbeeld: een auto moderniseren door er een nieuwe motor in te plaatsen zodat de auto elektrisch rijdt.

R6: Remanufacture → Reviseren

Bij *remanufacture* worden onderdelen van een afgedankt product gebruikt in een nieuw product met dezelfde functie. In deze strategie worden onderdelen gecheckt en vervangen of gereinigd waar nodig, zodat ze opnieuw gebruikt kunnen worden.
Bijvoorbeeld: een afgeschreven auto uit elkaar halen en maximaal inzetten op onderdelen vervangen zodat de auto weer werkt zoals nieuw.

R7: Repurpose → Herbestemmen

Bij *repurpose* wordt de levensduur van producten verlengt. Dit kan door middel van reparatie en onderhoud, door nieuwe producten te maken van (onderdelen van) oude producten en door gebruikte producten opnieuw in te zetten in een andere functie. Herbestemmen staat lager in de R-ladder, omdat er vaak onderdelen verloren gaan of nieuwe grondstoffen moeten worden toegevoegd.
Bijvoorbeeld: de interieurbekleding van de auto gebruiken om tassen van te maken.

R8: Recycle → Recyclen

Bij recycling worden materialen verwerken tot grondstoffen, zodat daar weer nieuwe producten van gemaakt kunnen worden. Recyclen staat laag op de R-ladder omdat het veel energie kost en omdat materialen vaak worden verwerkt tot producten met een mindere kwaliteit dan het origineel[8]. Afvalplastic kan bijvoorbeeld niet gerecycled worden tot dezelfde producten, zoals voedselverpakkingen, omdat het gemengd ingezameld wordt[9].
Bijvoorbeeld: de materialen van een afgedankte auto scheiden en versnipperen zodat het omgesmolten kan worden tot grondstoffen voor een nieuwe auto.

8 Meer milieuwinst met recycling #hoe dan? (cpb.nl)
9 Plastic Recycling Is Niet De Oplossing - Plastic Soup Foundation

R9: Recover energy → Terugwinnen

Bij *recovering* worden materialen verbrand met energieterugwinning. Terugwinnen is het minst circulair, aangezien de materialen veel waarde verliezen. In een circulaire economie worden materialen zo min mogelijk verbrand.
Bijvoorbeeld: de afgedankte auto volledig verbranden en de energie gebruiken om de fabriek van nieuwe auto's te voorzien van fossielvrije energie.

Storten (landfill)

In het ergste geval worden producten en materialen weggegooid en niet meer opnieuw gebruikt. Deze methode is niet circulair, omdat de producten en materialen veelal in de aarde verdwijnen en daar vervolgens sporen van verontreiniging achterlaten. Dit kan voorkomen worden door te kiezen voor een methode die in de R-ladder staat, het liefst zo hoog (circulair) mogelijk.

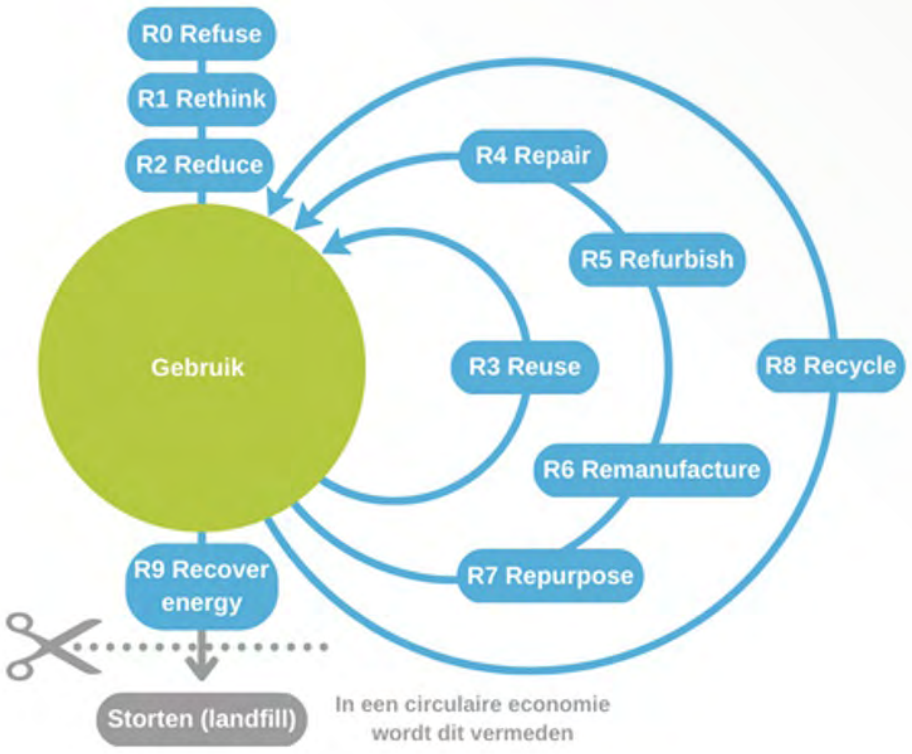

Figuur 4 - R-ladder (gebaseerd op de R-ladder van PBL[10])

10 https://www.pbl.nl/publicaties/achtergrondrapport-circulaire-economie-in-kaart

Internationale Beleidskaders

De Europese Unie (EU) wil klimaatneutraal zijn in 2050. Om dit te bereiken, is de Europese Green Deal in het leven geroepen. Uitbreiding van de circulaire economie heeft hierin een belangrijke rol, omdat de verandering van een lineaire naar een circulaire economie veel CO_2 bespaart.

Het “actieplan voor een circulaire economie” vanuit de Europese Commissie is daarom een van de bouwstenen van de Europese Green Deal. Het actieplan dient als toekomstgerichte agenda voor Europa. Met dit actieplan wil de Europese Commissie de standaard veranderen naar duurzame producten, diensten en bedrijfsmodellen en consumptiepatronen op zo’n manier beïnvloeden zodat er minder afval wordt geproduceerd.

In het **actieplan voor een circulaire economie** wordt het beleid voor duurzame producten omschreven. Producten moeten duurzaam gemaakt worden, gebruikers en overheidsinkopers moeten een grotere rol krijgen, en er moet meer nagedacht worden over circulariteit tijdens het maken van producten.

Daarnaast richt het actieplan zich op minder afval en meer waarde. Er moet minder afval gemaakt worden en de hoeveelheid niet-gerecycled stedelijk (rest)afval moet tegen 2030 de helft zijn. Hiervoor is het volgende nodig:

- een versterkt afvalbeleid;
- meer vertrouwen in het gebruik van tweedehands grondstoffen;
- een goed werkende markt voor tweedehands grondstoffen;
- minder uitvoer van afval uit de EU.

Ook beschrijft het actieplan drie sector overschrijdende acties:

- Circulariteit moet als voorwaarde worden gezien voor klimaatneutraliteit.
- Er moeten maatregelen worden genomen om de financiering te sturen naar duurzamere productie- en consumptiepatronen.
- Onderzoek, innovatie en digitalisering moeten de overgang naar een circulaire economie aanmoedigen[11].

Al met al richt het actieplan zich vooral op duurzame producten, diensten en bedrijfsmodellen en op het verminderen van afval. Voor gemeenten ligt hier een kans om dit lokaal te bevorderen.

11 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0098&from=EN

Nationale Beleidskaders

Nederland wil in 2050 een circulaire economie hebben. Als tussendoel wil Nederland 50% minder primaire grondstoffen (mineralen, metalen en fossiel) gebruiken in 2030[12].

In het **Rijksbrede programma Circulaire Economie** wordt omschreven hoe Nederland de doelstelling 'Nederland circulair in 2050' gaat behalen. Het programma omschrijft drie strategische doelen:

1. Grondstoffen in bestaande ketens worden zo goed mogelijk gebruikt, zodat er minder grondstoffen nodig zijn.
2. Wanneer nieuwe grondstoffen nodig zijn, worden niet-duurzame grondstoffen vervangen door duurzame grondstoffen.
3. Er worden nieuwe manieren ontwikkeld om producten te maken, nieuwe producten worden circulair ontworpen en gebieden worden anders ingericht. Ook worden nieuwe manieren van consumeren aangemoedigd.

Van overheden, waaronder provincies en gemeenten, wordt verwacht dat zij niet alleen toezicht houden, maar ook richting geven en samenwerken met verschillende partijen. Overheden kunnen meehelpen door eisen te stellen aan de circulariteit van producten en diensten bij overheidsinkopen en door de totale levenscyclus en kosten mee te nemen in aanbestedingen.

Gemeenten kunnen extra meehelpen door te zorgen voor een groter aanbod van nieuwe reparatie- en kringloopideeën, circulair en biobased bouwen een plek te geven in projecten en in samenwerking met producenten, en afval- en recyclingbedrijven te werken aan minder afval[13].

12 https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/nederland-circulair-in-2050
13 Rijksbreed Programma Circulaire Economie 'Nederland Circulair in 2050'

Provinciale Beleidskaders

De provincie Fryslân werkt hard aan de transitie naar een circulaire economie. Voor de provincie Fryslân is een circulaire economie meer dan alleen het recyclen van materialen. Het gaat ook over duurzame energie, watergebruik, biodiversiteit, gezondheid en sociale inclusie.

De provincie heeft de volgende doelen op het gebied van circulaire economie:

- In 2025 koopt de provincie Fryslân maximaal circulair in.
- In 2025 is er in het onderwijs een doorlopende leerlijn over circulaire economie.
- In 2025 behoort Friesland tot de top drie van ontwikkelregio's in Europa.
- In 2025 is Friesland de meest gunstige ontwikkelregio op het gebied van circulaire economie van Nederland.[14]

Alle gemeenten, kennisinstellingen en een groeiend aantal (maatschappelijke) organisaties zijn verenigd in Vereniging Circulair Friesland en werken samen met de provincie Fryslân aan het waar maken van een circulaire economie. Vereniging Circulair Friesland is een samenwerking van gemeenten, kennisinstellingen en (maatschappelijke) organisaties. De gemeente Ooststellingwerf is ook lid van de vereniging en heeft zich gecommitteerd tot een tweetal documenten, namelijk het **Ambitiedocument** en het **Biobased-initiatief**.

De doelstellingen uit het Ambitiedocument zijn:

- "In 2020 kopen wij tenminste 10% van de fysieke producten circulair in.
- Wij kiezen alleen nog voor circulair geproduceerd straatmeubilair.
- Bij vervanging binnen het wagenpark zetten wij in op voertuigen op basis van niet-fossiele brandstoffen." [15]

De afspraken uit het biobased-initiatief zijn:

- "Wij ondersteunen het biobased isolatie initiatief.
- Wij willen een start maken met de toepassing van biobased isolatiemateriaal.
- Ingeval wij opdrachtgever zijn, willen wij het gebruik van deze materialen uitvragen.
- Bij nieuwe bouwinitiatieven willen wij het gebruik met bouwer en/of opdrachtgever bespreken.
- Wij gaan als gemeenten in samenwerking met Vereniging Circulair Friesland stappen zetten om een uitvoeringsplan hiervoor te ontwikkelen om de toepassing te bevorderen." [16]

14 https://www.fryslan.frl/_flysystem/media/Uitwerking%20Beleidsbrief%20Circulaire%20Economie.pdf
15 https://circulairfriesland.frl/case/ambitiedocument-circulaire-economie/
16 https://circulairfriesland.frl/tientallen-friese-partijen-zetten-handtekening-onder-biobased-initiatief/

Programma Duurzaam Ooststellingwerf

De gemeente Ooststellingwerf wil CO2-neutraal wil zijn in 2030. Om dit te behalen, zet te gemeente zich in op een drietal thema's, namelijk: energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie[17].

De gemeente heeft deze thema's verder uitgewerkt in het **Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021-2025**. Het thema 'circulaire economie' is opgedeeld in drie opgaven:

1. **Biobased produceren**: een biobased Economy (BBE) is een belangrijke pijler van een circulaire economie. In BBE worden natuurlijke grondstoffen zoals gewassen en reststromen uit de landbouw en voedingsmiddelenindustrie ingezet voor niet-voedseltoepassingen, bijvoorbeeld maisafval en algen als grondstof voor de productie van bioplastics. De gemeente benut graag samen met ondernemers het onderscheidend vermogen van Ooststellingwerf door middel van het Ecomunitypark, Biosintrum en vele andere projecten en initiatieven. Daarnaast sluit de gemeente Ooststellingwerf aan op de kernkwaliteiten van Ooststellingwerf: een sterke toeristische recreatiesector, een innoverende sector op gebied van circulaire bouwmaterialen en een grote agrarische sector.
2. **Afvalstoffen en grondstoffen**: voor afvalstoffen en grondstoffen sluit de gemeente aan bij de lopende projecten in het kader van VANG (Van Afval Naar Grondstof), Diftar+ en de aanpak van zwerfafval. In het programma koppelt de gemeente zoveel mogelijk opgaven aan elkaar.
3. **Kringlooplandbouw en voedsel**: landbouw kan significant bijdragen aan het sluiten van kringlopen, bijvoorbeeld door biomassa binnen agrarische bedrijven te hergebruiken, de kringloop van voedselproductie te verkleinen en voedselconsumptie te verminderen. De gemeente benut graag de innovatiekracht van de boeren in Ooststellingwerf om te onderzoeken hoe de kringlooplandbouw meer vorm kan krijgen in de gemeente.

Gezien het belang van biobased produceren en het ontwikkelen van een biobased economy voor het bevorderen van een circulaire economie, wordt in deze uitvoeringsstrategie extra gefocust op de opgave 'biobased produceren'. Er wordt minder ingegaan op de andere twee opgaven, omdat de gemeente hieraan al invulling geeft op andere manieren.

17 https://www.omgevingsvisie-ooststellingwerf.nl/omgevingsvisie-ooststellingwerf1/onze-ambities-en-opgaven

Overheidsinstanties (gemeente)

De gemeente Ooststellingwerf wil toe naar een duurzamer en gezondere maatschappij en economie; een economie waar producten grotendeels lokaal worden gemaakt en waar grondstoffen worden hergebruikt. Om dit bereiken is samenwerking met andere partijen essentieel.

In de transitie naar een circulaire economie heeft de gemeente Ooststellingwerf meerdere rollen en verantwoordelijkheden. Het is van belang dat de gemeente verbindt en faciliteert, initiatieven stimuleert en focust op kansen in plaats van bedreigingen. Concreet betekent dit dat de gemeente inwoners, ondernemers en kennis- en onderwijsinstellingen informeert over circulariteit en de ambitie van de gemeente hierin, betrekt in de plannen rondom circulariteit en dat de gemeente met hen samenwerkt aan de uitvoering. Daarnaast is er vanuit ondernemers behoefte aan een gemeente die proactief meedenkt, flexibel is tegenover hun circulaire initiatieven en ideeën, motiveert en ondersteunt. Deze uitvoeringsstrategie geeft invulling aan de rollen en verantwoordelijkheden van de gemeente.

Ondernemers

In de gemeente Ooststellingwerf zit een grote verscheidenheid aan ondernemers: van landbouw tot horeca, van recreatie tot zakelijke dienstverlening. Ondernemers zijn onder andere gebaat bij een gezond economisch klimaat, een goede infrastructuur, relevante kennisontwikkeling en vaardige werknemers. Ook zijn zij (indirect) gebaat bij een schoon milieu en een groene, natuurrijke omgeving. Een schoon milieu zorgt voor schoon en voldoende water en een vruchtbare bodem. Tevens bevordert een groene omgeving de gezondheid van mensen.

Ondernemers hebben een belangrijke en cruciale rol in het circulair inrichten van producten, diensten en bedrijfsprocessen. Ondernemers kunnen hier zelf al een start in maken, door kritisch te kijken naar de grondstoffen die ze gebruiken en het afval dat ze creëren. Hiermee wordt inzichtelijk welke mogelijkheden er zijn om te kiezen voor duurzame alternatieven of om grondstoffen en afval te verminderen. Op die manier kunnen de ondernemers een besparing aan grondstoffen en CO_2 realiseren en daarmee kosten reduceren, terwijl ze tegelijkertijd de inwoners en overheden helpen om duurzamere keuzes te maken. Hierdoor ontstaan nieuwe verdienmodellen en ondernemerskansen. De keuze om circulair te ondernemen kan dus ook economisch gedreven zijn. Ondernemers kunnen de R-ladder en het model van Ellen MacArthur goed gebruikt worden. Daarnaast kunnen de ondernemers de kennis van **Vereniging Circulair Friesland** en het Versnellingshuis gebruiken of subsidies aanvragen voor circulair ondernemen via bijvoorbeeld Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Hiervoor is het echter wel van belang dat ondernemers gemotiveerd zijn om hun producten en diensten circulair te (her)ontwerpen. Deze motivatie kan financieel (minder kosten of meer opbrengsten) of intrinsiek zijn (een persoonlijke wens om een circulair product of dienst te maken). Uit gesprekken met meerdere ondernemers is gebleken dat het vaak gaat om een combinatie van financiële en intrinsieke motivatie, omdat de financiële voordelen niet altijd genoeg zijn. De gemeente heeft vooral de verantwoordelijkheid om deze motivatie bij ondernemers te vergroten.

Inwoners

Inwoners zijn gebaat bij een veilige, gezonde en groene leefomgeving. De gemeente heeft een grote rol in het creëren en behouden hiervan. Inwoners hebben hierin echter zelf ook een actieve rol. Inwoners kunnen een circulaire economie namelijk stimuleren door de strategieën vanuit de R-ladder toe te passen. Bijvoorbeeld het repareren van onderdelen van een auto is goedkoper dan het nieuw aanschaffen van een auto. Circulair denken kan de inwoners een kostenbesparing opleveren en een motivatie zijn om circulair te handelen.

Om dit te kunnen doen, is het van belang dat inwoners weten wat een circulaire economie is, waarom het belangrijk is en hoe zij kunnen bijdragen. De gemeente Ooststellingwerf erkent dit belang en wil daarom ook de verantwoordelijkheden nemen. Echter, het is niet alleen de verantwoordelijkheid van de gemeente om de inwoners te informeren. Ook kennis- en onderwijsinstellingen (zoals universiteiten en scholen) en andere overheidsorganen (zoals de rijksoverheid) spelen hierin een belangrijke rol. Tevens is het enorm waardevol als ook bedrijven hun verantwoordelijkheid pakken om circulaire economie gerelateerde kennis te delen. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van hun eigen ervaringen of door inwoners eerlijk te informeren over hoe circulair hun producten of services eigenlijk zijn. Tot slot is het van belang dat inwoners onderling hun kennis delen. Op die manier kunnen ze elkaar informeren en stimuleren tot circulair gedrag. Met meer kennis en informatie tot hun beschikking, kunnen inwoners steeds meer zelf de verantwoordelijkheid nemen.

Kennis- en onderwijsinstellingen

In de gemeente Ooststellingwerf zitten verschillende kennis- en onderwijsinstellingen. Zij hebben baat bij een omgeving waarin men kan leren en onderzoeken. De rol van kennis- en onderwijsinstellingen is het opleiden van toekomstige werknemers, experts en onderzoekers. Door deze rol hebben ze tevens de verantwoordelijkheid om kennis te ontwikkelen rondom duurzame thema's zoals een circulaire economie. Deze kennis kan vervolgens gebruikt worden om de transitie naar een circulaire economie te versnellen.

Uit gesprekken met enkele kennisinstellingen in Ooststellingwerf en omgeving, blijkt dat zij volop bezig zijn met het thema circulaire economie. Veel van de studenten doen onderzoek naar technische oplossingen voor het ontwikkelen van circulaire producten of het meer circulair maken van systemen en processen. Ook kijken ze naar het gedrag van mensen en welke invloed dit heeft op systemen en processen. Veel van hen doen dit in samenwerking met bedrijven uit de omgeving, die hen vaak benaderen met praktische onderzoeksvragen. Er wordt dus zeker al onderzoek gedaan naar dit thema. Echter, het concept "**circulaire economie**" is relatief jong en daarom is er nog veel onderzoek nodig. Bijvoorbeeld naar nieuwe materiaaltoepassingen en bedrijfsmodellen. Deze kennis helpt bedrijven en de overheid weer verder in de transitie.

Uitvoeringsthema 1: Het goede voorbeeld geven

Thema 1 richt zich op de circulaire economie binnen de gemeentelijke organisatie. De gemeente wil bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie en tegelijkertijd anderen inspireren om hetzelfde te doen. Daarvoor is het van belang dat de gemeente het goede voorbeeld geeft. Daarom zijn de volgende (sub)doelen geformuleerd.

Doel thema 1: In 2030 is de gemeentelijke organisatie 100% circulair

Subdoel 1.1: Vanaf 2024 dragen de medewerkers van de gemeente actief bij aan een circulaire gemeente.

Wat	Voor wie	Waarom	Wanneer
De gemeente stelt een intern communicatieplan op om circulair denken en handelen zoveel mogelijk te stimuleren. Het doel is dat dit interne communicatieplan een gedragsverandering teweeg brengt.	Gemeentelijke organisatie	Informeren, stimuleren, activeren	2023-2024
Nulsituatie vaststellen: de gemeente gaat verder met verduurzaming van grondstofstromen door een grondstofstromenanalyse op te stellen van de gemeentelijke organisatie. Hiermee wordt inzichtelijk wat de grotere grondstofstromen zijn en waar impact te behalen valt. Hieruit volgen de concrete acties voor de gemeente. In deze concrete acties wordt een onderscheid gemaakt tussen de korte en de lange termijn acties.	Gemeentelijke organisatie	Nulsituatie vaststellen	2023
De gemeente publiceert de grondstofstromenanalyse intern en communiceert hierover om medewerkers bewust te maken van de impact van deze grondstofstromen.	Gemeentelijke organisatie	Bewustwording vergroten	2024
De gemeente inventariseert de mogelijkheden tot het uitvoeren van grondstofstromenanalyses voor inwoners en ondernemers, in samenwerking met organisaties uit de omgeving zoals Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie (NICE) en ondernemers.	Gemeentelijke organisatie, inwoners, ondernemers	Nulsituatie vaststellen, bewustwording vergroten	2024
De gemeente voert de grondstofstromenanalyse iedere twee jaar uit.	Gemeentelijke organisatie	Monitoren en evalueren	2024-2030
De gemeente deelt regelmatig resultaten van de interne circulaire aanpak en reflecteert hierop. Daarnaast blijft de gemeente circulaire initiatieven positief benaderen, zodat er een gezamenlijke beweging ontstaat om de gemeente circulair te maken.	Gemeentelijke organisatie	Informeren, kennis delen, monitoren en evalueren, activeren	>2024

Subdoel 1.2: In 2030 koopt de gemeente 100% circulair, CO2-neutraal en energieneutraal in.
Het tussendoel in 2025 is dat 25% van de inkopen van de gemeente circulair, CO2-neutraal en energieneutraal is.

Wat	Voor wie	Waarom	Wanneer
De gemeente implementeert de afspraken conform Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) in het **inkoopbeleid** en volgt het actieplan dat is opgesteld vanuit de OWO-gemeenten (Oost-stellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland).			
• De gemeente laat zich certificeren op de CO2-prestatieladder, minimaal trede 3.	Gemeentelijke organisatie	Nulsituatie vaststellen, monitoren en evalueren	>2023
• De gemeente verzamelt data over de eigen inkoop via de MVI zelfevaluatietool en creëert daarmee inzage in hoe duurzaam er wordt ingekocht.	Gemeentelijke organisatie	Nulsituatie vaststellen, monitoren en evalueren	>2023
• De gemeente draagt bij het inkopen bewust en meetbaar bij aan het realiseren van haar duurzame doelstellingen.	Gemeentelijke organisatie	Kennis delen, bewustwording vergroten	Continu

• De gemeente maakt alle grond-, weg-, en waterbouw (GWW) aanbestedingstrajecten inzichtelijk.
  • De gemeente werkt 5 van deze GWW aanbestedingstrajecten verder uit tot een project, waarbij de ambitie wordt verhoogd naar niveau 3 van het ambitieweb.
  • De gemeente past in minimaal 1 van deze 5 projecten een aanbestedingsprocedure toe die verdere innovatie mogelijk maakt.
	Gemeentelijke organisatie	Kansen signaleren en realiseren	2023-2025

De gemeente inventariseert het gebruik van een platform om (bouw) materialen uit de openbare ruimte en het vastgoed circulair in te zetten en in te kopen (o.a. in samenwerking met Vereniging Circulair Friesland). Indien de resultaten succesvol zijn, maakt de gemeente voor 2025 actief gebruik van een platform.	Gemeentelijke organisatie	Kennis ontwikkelen, kansen signaleren en realiseren, activeren	>2023

Uitvoeringsthema 2: Circulair ondernemen bevorderen

Thema 2 richt zich op het bevorderen van circulair ondernemen. Denk hierbij aan een stabielere materiaaltoevoer, een verbeterde leverings-zekerheid van grondstoffen en een betere concurrentiepositie. Daarnaast heeft het veel maatschappelijke voordelen. Door als ondernemers kennis en informatie met elkaar uit te wisselen en als overheid innovatie te stimuleren, kunnen er veel waardevolle circulaire ontwikkelingen ontstaan. Daarom zijn de volgende (sub)doelen geformuleerd:

Doel thema 2: In 2030 werken ondernemers samen aan het zo circulair mogelijk inzetten van grondstoffen en materialen

Subdoel 2.1: In 2024 weten ondernemers in de gemeente wat circulair ondernemen is en welke middelen er beschikbaar zijn.

Wat	Voor wie	Waarom	Wanneer
De gemeente inventariseert de beschikbare middelen (innovatiebudgetten via gemeente en provincie, CIRCO-tracks, RVO subsidies, netwerk subdoel 4.1, etc.) en werkt deze uit in een overzicht. De gemeente stimuleert de ondernemers om gebruik te maken van deze middelen, door het overzicht actief met hen te delen.	Ondernemers	Kennis ontwikkelen, informeren, stimuleren	2023-2024
De gemeente weet waar de circulaire kansen van verschillende sectoren in de gemeente liggen.	Ondernemers	Kennis ontwikkelen, kansen signaleren en realiseren	2023-2024
De gemeente brengt relevante ondernemersnetwerken onder de aandacht en stimuleert ondernemers om lid te worden van netwerken zoals Vereniging Circulair Friesland.	Ondernemers	Kennis delen, stimuleren	>2023
De gemeente stelt een communicatieplan op voor informatieverstrekking richting ondernemers.	Ondernemers	Informeren, kennis delen	2023-2024

Subdoel 2.2: In 2024 en 2025 stelt de gemeente een innovatiebudget beschikbaar voor circulaire innovaties en ontwikkelingen.

Wat	Voor wie	Waarom	Wanneer
De gemeente opent een innovatiebudget en communiceert actief over dit innovatiebudget vanuit de in het communicatieplan beschreven middelen.	Ondernemers	Informeren, activeren	2024-2025
De gemeente evalueert na het toekennen van de subsidies hoe de subsidie de ondernemer geholpen heeft.	Ondernemers	Monitoren en evalueren	2024-2026

Subdoel 2.3: In 2030 wisselen ondernemers kennis, (gebruikte) grondstoffen en materialen met elkaar uit.

Wat	Voor wie	Waarom	Wanneer
De gemeente sluit zich aan bij de ondernemersvereniging en is aanwezig bij de bijeenkomsten om circulair ondernemen te bevorderen en waar mogelijk te bemiddelen.	Ondernemers	Informeren, kennis delen	>2023
De gemeente deelt resultaten die voortgekomen zijn uit de gebruikte middelen (bijv. gevolgde CIRCO-tracks of benutte innovatiebudgetten). Er wordt gereflecteerd op de resultaten, waarna wordt bepaald hoe de middelen worden voortgezet en/of uitgebreid.	Ondernemers	Kennis delen, monitoren en evalueren	>2024
De gemeente zet de circulaire hub (zie subdoel 3.3) in als middel voor ondernemers om kennis, (gebruikte) grondstoffen en materialen met elkaar uit te wisselen.	Ondernemers	Kennis delen, kennis ontwikkelen, kennis toepassen	2030

Uitvoeringsthema 3:
Bekendheid en actie omtrent circulaire economie bij inwoners vergroten

Thema 3 richt zich op het creëren van bekendheid omtrent het thema circulaire economie, aangezien het concept ‘circulaire economie’ bij veel inwoners nog onbekend is. Binnen dit thema wordt ingezet op het creëren van bewustwording en in gang zetten van circulaire economie gerelateerde acties. Het belang van inwonersparticipatie wordt met deze doelstellingen benadrukt.
Daarom zijn de volgende (sub)doelen geformuleerd:

Doel thema 3: In 2030 weten inwoners wat een circulaire economie inhoudt en hoe zij hieraan kunnen bijdragen

Subdoel 3.1: In 2025 heeft de gemeente de VANG-doelstelling van 30 kg restafval per inwoner per jaar behaald.
De gemeente onderneemt de volgende acties aan de hand van het **Van Afval Naar Grondstof (VANG)** beleid:

Wat	Voor wie	Waarom	Wanneer
De gemeente continueert in samenwerking met Omrin en de VANG werkgroep bestaande acties op het gebied van afvalpreventie, het verbeteren van afvalscheiding (door middel van Diftar+) en het sluiten van kringlopen. Dit wordt waar mogelijk verder uitgebreid.	Inwoners	Kennis delen, Bewustwording vergroten, stimuleren	>2023
De gemeente continueert de bestaande projecten uit het beleids- en uitvoeringsprogramma aanpak zwerfafval 2014-2022 en breidt dit waar mogelijk verder uit.	Inwoners	Bewustwording vergroten, stimuleren, activeren	>2023
De gemeente maakt gebruik van de Friese communicatiecampagne ‘**Samen Halen We Alles Eruit**’.	Inwoners	Bewustwording vergroten, stimuleren, activeren	Continu
De gemeente onderzoekt welke instrumenten ingezet kunnen worden om afvalpreventie en hergebruik verder te stimuleren. Aan de hand van de onderzoeksresultaten wordt bepaald welke acties worden ondernomen.	Inwoners	Kennis ontwikkelen, stimuleren	>2023

Vervolg Subdoel 3.1

Wat	Voor wie	Waarom	Wanneer
De gemeente onderzoekt welke mogelijkheden er zijn om de hoeveelheid grof huishoudelijk afval en bouw- en sloopafval te verminderen en hoe deze afvalsoort beter gescheiden kan worden. Aan de hand van de onderzoeksresultaten wordt bepaald welke acties worden ondernomen.	Inwoners	Kennis ontwikkelen	>2023
De gemeente maakt effectief gebruik van de resultaten van het monitoren van zwerfafval in verschillende winkelgebieden. Daarnaast worden opruimacties georganiseerd in samenwerking met ondernemers, inwoners en Nederland Schoon.	Inwoners, ondernemers	Kennis toepassen, stimuleren, activeren	>2023

Subdoel 3.2: Vanaf 2024 communiceert de gemeente actief over het thema ‘circulaire economie’.

Wat	Voor wie	Waarom	Wanneer
De gemeente stelt een Communicatieplan Circulaire Economie op voor 2024-2030, om bekendheid te creëren onder inwoners over de circulaire economie en over de bijdrage die inwoners kunnen leveren. Dit is ter aanvulling op de communicatiecampagne van VANG.	Inwoners	Kennis toepassen, stimuleren, activeren	>2023
De gemeente zoekt voor het communicatieplan waar mogelijk de verbinding met communicatiestudenten, om te onderzoeken welke kansen er zijn om het thema ‘circulaire economie’ creatief te communiceren.	Inwoners, kennis- en onderwijsinstellingen	Kennis ontwikkelen, kansen signaleren en realiseren	2023-2024
De gemeente organiseert en faciliteert elk jaar ‘de week van de circulaire economie’ waarbij lokale overheidsinstanties, ondernemers, inwoners en kennis- en onderwijsinstellingen samenkomen. De gemeente pakt een rol in het vergroten van de zichtbaarheid.	Inwoners, lokale overheden, ondernemers, kennis- en onderwijsinstellingen	Bewustwording vergroten, kennis delen, activeren	>2024
De gemeente ondersteunt jaarlijks initiatieven die bekendheid en bewustwording omtrent circulariteit stimuleren.	Inwoners	Stimuleren, activeren	>2023

Subdoel 3.3: In 2030 beschikt de gemeente Ooststellingwerf over een Circulaire Hub.

Wat	Voor wie	Waarom	Wanneer
De gemeente zoekt naar een geschikte plek voor de start van een Circulaire Hub, waar maximaal wordt ingezet op het hergebruiken, repareren, opknappen, reviseren, herbestemmen en recyclen van producten en materialen (zie **R-ladder**). In de Circulaire Hub worden afvalstromen aan nieuwe en hoogwaardigere toepassingen gelinkt (bijv. textiel dat ingeleverd wordt bij de kringloop zichtbaar verbinden aan Weefcollectief Friesland).	Inwoners, ondernemers	Stimuleren, activeren, kennis delen	2023-2025
De gemeente werkt de ontwikkeling van een Circulair Hub uit in een routekaart.	Inwoners, ondernemers	Informeren	2025
De gemeente richt zich met de Circulaire Hub ook op sociale activering (bijv. onderwijs en educatie) en werkgelegenheid (bijv. (re)integratie).	Inwoners, lokale overheden, ondernemers, kennis- en onderwijsinstellingen	Kansen signaleren en realiseren, kennis delen, stimuleren	>2025
De gemeente ondersteunt jaarlijks initiatieven die bekendheid en bewustwording omtrent circulariteit stimuleren.	Inwoners	Stimuleren, activeren	>2023
De gemeente onderzoekt de mogelijkheden tot verdere uitbreiding van het Repair Café en de Estafette Recyclewinkel en initieert een samenwerking met de Circulaire Hub.	Inwoners, ondernemers	Kansen signaleren en realiseren, kennis delen	>2025

Uitvoeringsthema 4: Kennis ontwikkelen en toepassen

Thema 4 richt zich op de ontwikkeling en toepassing van kennis over de circulaire economie in de gemeente. Er wordt binnen de gemeente vanuit verschillende hoeken kennis opgedaan over de circulaire economie. Om stappen te maken richting een circulaire economie, is het van belang dat deze kennis daadwerkelijk in de gemeente wordt toegepast. Daarom zijn de volgende (sub)doelen geformuleerd:

Doel thema 4: In 2030 wordt de ontwikkelde kennis over de circulaire economie toegepast binnen de gemeente en worden kennis- en onderwijsinstellingen ingezet bij lokale uitdagingen

Subdoel 4.1: In 2024 is geïnventariseerd welke circulaire ontwikkelingen en uitdagingen er bij kennis- en onderwijsinstellingen en ondernemers leven.

Wat	Voor wie	Waarom	Wanneer
De gemeente stelt een ambassadeur aan die verbindingen legt tussen kennis- en onderwijsinstellingen en ondernemers.	Kennis- en onderwijsinstellingen, ondernemers	Stimuleren, activeren, kansen signaleren en realiseren	2023
De gemeente onderzoekt wat kennis- en onderwijsinstellingen momenteel doen met het thema ‘circulaire economie’, waar ze naar toe kunnen werken en hoe de gemeente hen daarbij kan ondersteunen. De gemeente maakt op basis van dit onderzoek een plan voor de ondersteuning.	Kennis- en onderwijsinstellingen	Kennis ontwikkelen, kansen signaleren en realiseren, stimuleren	2023-2024
De gemeente inventariseert de laatste ontwikkelingen en uitdagingen op het gebied van de circulaire economie bij ondernemers en houdt dit actief bij.	Ondernemers	Kennis ontwikkelen, Kansen signaleren en realiseren	>2023

Subdoel 4.2: Vanaf 2025 wordt de denkkracht van kennis- en onderwijsinstellingen ingezet op de lokale ontwikkelingen en uitdagingen.

Wat	Voor wie	Waarom	Wanneer
De gemeente zet een netwerk op, of maakt gebruik van een bestaand netwerk, met kennis- en onderwijsinstellingen, ondernemers. In dit netwerk worden onderwijs en onderzoek verbonden aan de lokale ontwikkelingen en uitdagingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de lopende initiatieven en netwerken zoals **SPARK the Movement** en het **Biosintrum**.	Kennis- en onderwijsin-stellingen, ondernemers	Kennis delen, activeren, kansen signaleren en rea-liseren	2024-2025
De gemeente focust op het actief delen van circulaire praktijkvoorbeel-den om meer bekendheid te geven aan circulariteit en het netwerk. Het lisdodde-project voor veenweidegebieden kan worden gebruikt als voorbeeld, zodat er kan worden geleerd van deze succesvolle aanpak waarbij denkkracht van onderwijs werd ingezet.	Kennis- en onderwijsin-stellingen, ondernemers	Kennis delen, stimuleren	>2025

Monitoring en evaluatie

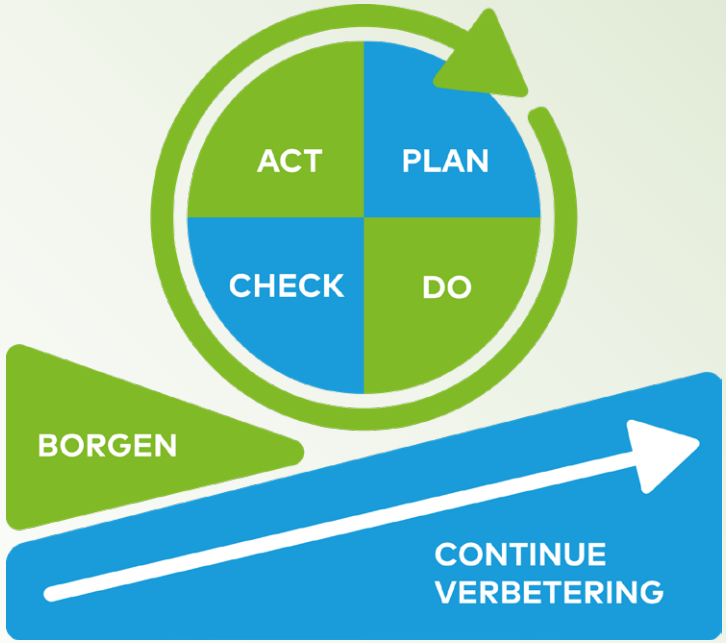

Om een goed beeld te geven van hoe ver de gemeente is met de impact per uitvoeringsthema's zal het proces uitgebreid gemonitord worden. Bij het monitoren wordt er in de gaten gehouden of de uitvoeringthema's en de bijhorende doelen op het goede spoor zijn en of er eventueel moet worden bijgestuurd. De monitoring wordt via meetmomenten gedaan en geëvalueerd zodat er ieder jaar kan worden teruggekoppeld hoe ver ieder thema is en wat er aan impact bereikt is. Het jaar 2024 is hierbij de nulsituatie, zodat effecten van de acties die uit dit rapport voortkomen gemeten kunnen worden. Aan de hand van de Plan-Do-Check-Act cyclus wordt het plan jaarlijks verbeterd en aangescherpt waardoor het als levend plan kan worden beschouwd.

Monitoring en evaluatie zijn allebei belangrijk voor een sluitende Plan-Do-Check-Act cyclus (PDCA-cyclus). Deze PDCA-cyclus is een waardevolle methode aangezien het ervoor kan zorgen dat er continu sprake is van verbeteringen en aanscherping van het plan. Door de plannen voor te bereiden (Plan), uit te voeren (Do), te evalueren (Check) en te verbeteren (Act) kan de gemeente zo effectief mogelijk naar een circulaire gemeente toewerken.

Landelijk zijn er veel ontwikkelingen op het vlak van monitoring van de circulaire economie. Het Planbureau voor de Leefomgeving monitort samen met 8 andere kennisinstellingen de transitie naar een circulaire economie en monitort daarbij ook de voortgang ten aanzien van het tussendoel in 2030. Ieder jaar brengen deze instituten meerdere rapporten uit, zodat het beleid kan worden geëvalueerd en de overheid met nieuwe kennis en inzichten het bestaande beleid bij kan sturen[18]. Hoewel deze kennis veelal gericht is op landelijke monitoring, is er ook veel inzicht in regionale ontwikkelingen. De gemeente ontsluit deze kennis en inzichten door jaarlijks de gepubliceerde rapporten te bestuderen, zodat deze uitvoeringsstrategie ook waar nodig bijgestuurd kan worden met de nieuwste kennis en inzichten.

Uitvoeringsthema 1: Het goede voorbeeld geven
Wat betreft de gemeentelijke bedrijfsvoering wordt er gestart met het vaststellen van de nulsituatie door middel van de grondstofstromen analyse. Deze grondstofstromen analyse wordt iedere twee jaar opnieuw uitgevoerd zodat bepaalde stromen gemonitord worden met als doel deze te verkleinen en meer circulair te verwerken. De acties vanuit de grondstofstromen analyse en het daaruit volgende interne communicatieplan worden gedeeld in de organisatie. Dit gebeurt jaarlijks. De aanpak en monitoring hiervan zal in het te ontwikkelen interne communicatieplan staan.

Het inkoopbeleid heeft vanuit deze uitvoeringsstrategie een meetbaar doel waarbij de monitoring plaatsvindt vanuit het inkoopbeleid. De MVI zelfevaluatietool wordt ingezet voor de benodigde datamonitoring van eigen inkoop. Zelf ingekochte materialen vanuit de bouw wordt via de grondstofstromen analyse zichtbaar en daarmee ook gemonitord.

18 Werkprogramma monitoring en sturing circulaire economie | PBL Planbureau voor de Leefomgeving

Uitvoeringsthema 2: Circulair ondernemen bevorderen
Aan de hand van het aangevraagde innovatiebudget en het aantal projecten dat opgezet wordt, wordt gemonitord of dit doel behaald is. De genoemde maatregelen vormen als het ware een actielijst voor de gemeente om de doelen te behalen. In 2025 zijn alle maatregelen van subdoel 2.1 en 2.2 opgestart zodat doorgestart kan worden met de maatregelen uit subdoel 2.3.

Door eind 2024 een steekproef uit te voeren, kan er worden geïnventariseerd of inderdaad alle ondernemers op de hoogte zijn van de beschikbare middelen en opgestarte projecten aan de hand van de subsidies. Door deze resultaten te delen (subdoel 2.3) en te reflecteren wordt de PDCA-cyclus nageleefd en wordt geacteerd voor de daarop volgende jaren.

Uitvoeringsthema 3: Bekendheid en actie omtrent circulaire economie bij inwoners vergroten
De genoemde maatregelen en acties binnen dit thema vormen prestatie-indicatoren voor de bekendheid en actie. De impact hiervan zal in de loop der jaren zichtbaar worden in aantallen restafval. Door dit zoveel mogelijk te gescheiden in te zamelen, kan er steeds meer worden gerecycled. De monitoring vindt daarom plaats via het meten van de aantal kg restafval per inwoner per jaar.

Uitvoeringsthema 4: Kennis ontwikkelen en toepassen
De genoemde doelen binnen dit thema zijn gebaseerd op de gesprekken die gevoerd zijn met kennis- en onderwijsinstellingen. Vanuit de nulsituatie bleek dat er momenteel een te kleine koppeling is vanuit kennis- en onderwijsinstellingen naar ondernemers en overheden. Omdat die wens er wel is, én omdat het veel potentie heeft, is dit opgenomen in het beleid. Voor de monitoring geldt dat dit soort gesprekken met alle partijen belangrijk zijn om te evalueren of de doelen effect hebben gehad. Daarom wordt er in 2025 wederom een gespreksronde georganiseerd met alle partijen vanuit het netwerk van subdoel 4.2.

Bijlage A - Gesprekken

Naam	Categorie	Datum gesprek
LIMM Recycling	Ondernemers	11-08-2022
Hogeschool Van Hall Larenstein	Onderwijsinstelling	25-08-2022
Oerlemans Packaging	Ondernemers	25-08-2022
Oosterwolde Plastic Industrie (OPI)	Ondernemers	25-08-2022
Wageningen Universiteit	Onderwijsinstelling	30-08-2022
Biosintrum	Kennisinstelling	31-08-2022
Machandel	Ondernemers	31-08-2022
Iedema Projectstoffeerders	Ondernemers	02-09-2022
Panelen Holland	Ondernemers	02-09-2022
Aeres Hogeschool	Onderwijsinstelling	28-10-2022
Recyclewinkel Oosterwolde	Ondernemers	21-09-2022
Circulair Friesland	Vereniging	26-08-2022
Aeres MBO Leeuwarden - MBO life science	Onderwijsinstelling	06-10-2022
Stellingwerf College	Onderwijsinstelling	06-06-2023
CSG Liudger	Onderwijsinstelling	23-06-2023
Milieustraat Oosterwolde, Omrin	Ondernemers	Tussen augustus en oktober 2023

Bijlage B - Begrippenlijst

In deze uitvoeringsstrategie worden de onderstaande definities gehanteerd.

Biobased	Materiaal dat afkomstig is van biomassa, oftewel plantaardig of dierlijk materiaal[16].
Biodiversiteit	De verscheidenheid aan leven op aarde, in allerlei vormen zoals verschillende soorten planten, dieren, schimmels en meer[17].
CO2-neutraal	Een evenwicht tussen de uitstoot van CO_2 en de opname van CO_2.
Circulaire Economie	Een economie waarin grondstoffen steeds worden teruggewonnen en opnieuw worden gebruikt. Afval bestaat niet in een circulaire economie.
Consumptie	Het verbruik en gebruik van producten, levensmiddelen en diensten.
Duurzame Ontwikkeling	Ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder daarbij de mogelijkheden van toekomstige generaties om ook in hun behoeften te voorzien in gevaar te brengen[18].
Energieneutraal	Er wordt net zoveel energie opgewekt als dat er wordt verbruikt[19].
Energietransitie	De omschakeling van fossiele energie naar energie uit hernieuwbare bronnen[20].
Grondstoffen	Grondstoffen worden uit de aarde gehaald en gebruikt om halffabrikaten en/of eindproducten van te maken. Voorbeelden van grondstoffen zijn olie, gas en water.
Kennisinstellingen	De verzamelnaam voor alle universiteiten, hogescholen, onderzoeksinstellingen en academische ziekenhuizen[21].
Klimaatadaptatie	Aanpassing/bestendigheid van menselijke en natuurlijke systemen aan het veranderende klimaat en daarmee het beperken van huidige en te verwachten (schadelijke) gevolgen[22].
Levensduur	De tijd waarin een product of materiaal gebruikt kan worden of een organisme of individu leeft.
Lineaire Economie	Een economie waarin grondstoffen worden gewonnen, gebruikt en uiteindelijk worden weggegooid als afval.
Materialen	Materialen worden gemaakt van grondstoffen en verwerkt tot producten of dienen als benodigdheden voor een dienst of activiteit. Voorbeelden van materialen zijn metaal, glas en textiel.
Onderwijsinstellingen	De verzamelnaam voor alle instellingen waar onderwijs gegeven wordt.
Producten	Alles wat kan worden aangeboden op de markt om aan een wens of behoefte van een klant te voldoen[23].
Productie	Het maken van producten en diensten met als doel ze te verkopen.
Sociale Inclusie	Iedereen doet mee en hoort erbij. Niemand wordt buitengesloten.

16 https://www.milieucentraal.nl/klimaat-en-aarde/energiebronnen/biomassa/
17 https://www.europarl.europa.eu/news/nl/headlines/society/20200109STO69929/verlies-aan-biodiversiteit-waarom-is-dit-een-probleem-en-wat-zijn-de-oorzaken
18 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=LEGISSUM:sustainable_development
19 https://anteagroup.nl/duurzaamheid-encyclopedie
20 https://www.cbs.nl/nl-nl/economie/industrie-en-energie/energietransitie
21 https://www.mkbservicedesk.nl/groeien/innoveren/kennisinstellingen-wat-zijn-dat
22 https://anteagroup.nl/duurzaamheid-encyclopedie
23 Kotler, P., Armstrong, G., Brown, L., and Adam, S. (2006) Marketing, 7th Ed. Pearson Education Australia/Prentice Hall